

International Conference in Open and Distance Learning

Vol 9, No 6B (2017)

Ο Σχεδιασμός της Μάθησης

Τόμος 6, Μέρος Β

Πρακτικά

9^ο Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή
& εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Αθήνα, 23 – 26 Νοεμβρίου 2017

Ο Σχεδιασμός της Μάθησης

Επιμέλεια
Αντώνης Λιοναράκης
Σύλβη Ιωακειμίδου
Μαρία Νιάρη
Γκέλη Μανούσου
Τόνια Χαρτοφύλακα
Σοφία Παπαδημητρίου
Άννα Αποστολίδου

ISBN 978-618-5335-01-4
ISBN SET 978-618-82258-5-5

Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης

The Seven Principles of Educational Material Design and Development

Αδαμαντία Κων. Σπανακά, Αντώνης Λιοναράκης

doi: [10.12681/icodl.1363](https://doi.org/10.12681/icodl.1363)

Οι Επτά Αρχές Δημιουργίας Εκπαιδευτικού Υλικού

The Seven Principles of Educational Material Design and Development

Αδαμαντία Σπανακά
Καθηγήτρια-Σύμβουλος
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
madspa@otenet.gr

Αντώνης Λιοναράκης
Καθηγητής
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
alionar@eap.gr

Abstract

This paper has been arised from various discussions and interactions between Professor Antonis Lionarakis and Adamantia Spanaka, who have been overwhelmed by long academic texts, without obvious focus. That's how they decided to summarize the key points that they believe a designer of distance education learning material should be aware of. This distillation of their experience and knowledge has been recorded into seven –non mystique- principles.

Keywords: *principles, educational material, distance learning*

Περίληψη

Το κείμενο αυτό προέκυψε από σειρά συζητήσεων και αλληλεπιδράσεων μεταξύ του Καθηγητή Αντώνη Λιοναράκη και της Αδαμαντίας Σπανακά, οι οποίοι, έχοντας ‘κορεστεί’ από μακροσκελή κείμενα, στην ουσία των οποίων για να φτάσει κανείς θα πρέπει να διέλθει μέσα από δαιδαλώδεις διαδρομές ανάγνωσης και σκέψης, αποφάσισαν να συνοψίσουν ό,τι κρίνουν σημαντικό πως πρέπει να γνωρίζει όποιος αποφασίζει να σχεδιάσει και να αναπτύξει μαθησιακό υλικό ειδικά για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση, αλλά και γενικότερα. Αυτό το απόσταγμα της εμπειρίας και της σκέψης τους αποφάσισαν, λοιπόν, να το καταγράψουν σε επτά –διόλου μυστηριακά γι’ αυτή την περίσταση- σημεία.

Λέξεις-κλειδιά: *αρχές, εκπαιδευτικό υλικό, εξ αποστάσεως εκπαίδευση*

1η Αρχή: Διδακτικοί Στόχοι και Μαθησιακά Αποτελέσματα

Το πρώτο βήμα σε κάθε εκπαιδευτική δράση είναι να προσδιοριστούν με σαφήνεια και μετρησιμότητα οι **διδακτικοί στόχοι** (teaching objectives) του εκάστοτε διδακτικού αντικειμένου. Το καταγράφουμε ως πρώτη αρχή, διότι συνήθως αυτοί οι διδακτικοί στόχοι εσφαλμένα δεν προσδιορίζονται εξ αρχής –αλλά συνήθως ούτε και στην πορεία- από τον δημιουργό του υλικού, παρόλο που συνιστούν τη βασική προϋπόθεση κάθε διδακτικής και μαθησιακής δραστηριότητας. Αυτό επομένως που πρέπει να κάνουμε αρχικά, έχοντας προσδιορίσει το προφίλ των σπουδαστών, στους οποίους απευθύνεται το υλικό που σχεδιάζουμε, είναι να ορίσουμε, από αυτά τα δεδομένα διαθέτουμε:

- τι είναι σκόπιμο ότι πρέπει να τους διδάξουμε για να μάθουν,
- τι δεξιότητες επιθυμούμε να αναπτύξουν, και

- τι στάσεις θα διαμορφώσουν μέσα από την οριζόντια ανάπτυξη των επιστημονικών πεδίων.

Σε αυτό το σημείο είναι που συνδέονται –αν και με έναν τελειώς περιέργο τρόπο, ωστόσο συνδέονται- με τους διδακτικούς στόχους τα **μαθησιακά αποτελέσματα** (learnings outcomes).

Οι διδακτικοί στόχοι αφορούν τους διδάσκοντες και κατά συνέπεια το εκπαιδευτικό υλικό, το οποίο ειδικά στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση αποτελεί τον κυρίαρχο διδάσκοντα. Ταυτόχρονα, όμως, μέσα από την εφαρμογή των διδακτικών στόχων οδηγούμαστε στα μαθησιακά αποτελέσματα, τα οποία απευθύνονται στον σπουδαστή και στοιχειοθετούν το τι θα μάθει και τι θα είναι ικανός να κάνει με την ολοκλήρωση της εμπλοκής του στη δεδομένη μαθησιακή διεργασία και το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό.

Στην ουσία η υλοποίηση των διδακτικών στόχων είναι εκείνη που θα οδηγήσει στα μαθησιακά αποτελέσματα, τα οποία εξίσου θα πρέπει να είναι στοχευμένα, σαφή και ρεαλιστικά ως προς την επίτευξή τους. Σε κάθε περίπτωση, οι μακροσκελείς λίστες μαθησιακών αποτελεσμάτων δεν βοήθησαν ποτέ κανέναν στη μάθησή τους.

2η Αρχή: Ο προφορικός λόγος

Ας ξεκινήσουμε με μία βασική αρχή που προκύπτει από την εμπειρία μας όλα αυτά τα χρόνια στον σχεδιασμό και την ανάπτυξη κάθε μορφής εκπαιδευτικού υλικού προορισμένου για εκπαίδευση από απόσταση: **ο γραπτός λόγος θα πρέπει να είναι σε μορφή προφορικού λόγου**. Αυτό σημαίνει ότι ο γραπτός λόγος όλων των οδηγιών, επεξηγήσεων, ερμηνειών και σχολιασμών θα πρέπει να είναι στη μορφή προφορικού λόγου. Με άλλα λόγια, ο γραπτός λόγος θα πρέπει να είναι σε μορφή διαλόγου με τους χρήστες –μία συζήτηση, από την πιο απλή μορφή έως την πιο σύνθετη (μαιευτική). Σε κάθε περίπτωση, η σαφήνεια και η κατανοησιμότητα οφείλει να είναι ο στόχος μας.

3η Αρχή: Ανακαλυπτική Μάθηση

Οι σύγχρονες αρχές της παιδαγωγικής βασίζονται στην **ανακαλυπτική μάθηση**, δηλαδή, στη μάθηση όπου οι σπουδαστές ανακαλύπτουν τη γνώση βήμα προς βήμα με τη βοήθεια του μαθησιακού υλικού και του Καθηγητή-Συμβούλου. Άρα, ένα εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό δεν χρειάζεται να είναι βασισμένο σε ένα γραμμικό και καθοδηγούμενο πλαίσιο ενεργειών.

4η Αρχή: Τι είμαι ικανός να κάνω με αυτά που έμαθα;

Με βάση τη σύγχρονη παιδαγωγική που θέτει το διαρκές ερώτημα: “**τι είμαι ικανός να κάνω με αυτά που έμαθα;**” όλα τα στοιχεία και οι επιδιώξεις ενός συγγραφέα εκπαιδευτικού υλικού εστιάζονται στην κατεύθυνση ανάπτυξης συγκεκριμένων δεξιοτήτων από πλευράς των χρηστών, ανάλογα με το γνωστικό αντικείμενο σπουδών. Επομένως, θα πρέπει να υπάρξουν πολλές αναφορές στις δεξιότητες που αναπτύσσουν ή επιδιώκεται να αναπτύξουν οι εκπαιδευόμενοι σε όλη τη διάρκεια των σπουδών τους. Θα πρέπει, δηλαδή, οι εκπαιδευόμενοι να γνωρίζουν σε κάθε τους ενέργεια, τι δεξιότητες θα αναπτύξουν και τι γνώσεις θα αποκτήσουν. Χρειάζεται να τους είναι ξεκάθαρα τα βήματα που θα πρέπει να ακολουθήσουν για την επίτευξη των δεξιοτήτων που έχουν οριστεί εξ αρχής.

5η Αρχή: Τα Αυτονόητα

Σε όλες τις σημειώσεις και οδηγίες που συγγράφουμε σε οποιασδήποτε μορφής εκπαιδευτικό υλικό εξ αποστάσεως εκπαίδευσης θα πρέπει **να ορίζονται τα**

αυτονομία. Δηλαδή, αυτά που θεωρούμε ως δεδομένο ότι γνωρίζουν οι εκπαιδευόμενοι, τα οποία όμως τελικά δεν ισχύει ότι όντως τα γνωρίζουν.

6η Αρχή: Γιατί αυτό και όχι το άλλο;

Ο τρόπος διατύπωσης των επιλογών και προτάσεων μελέτης πηγών πρέπει να είναι αιτιολογημένος και να εξηγεί “γιατί αυτό και όχι το άλλο”, καθώς και τους λόγους επιλογής των συγκεκριμένων πηγών, τη σύνδεση και τις γέφυρες των προηγούμενων με τα επόμενα στοιχεία του υλικού. Όλο αυτό συνιστά μία λογική ροή που αποτελεί αναγκαία συνθήκη κάθε εκπαιδευτικού υλικού εξ αποστάσεως διδασκαλίας και μάθησης.

7η Αρχή: Οι Εικόνες στις Έννοιες

Τέλος, πέρα από τον -ομοιάζοντα ως προφορικό- λόγο, θα πρέπει να υπάρχουν και εικόνες (**οπτική απεικόνιση**), που να οπτικοποιούν τις αφηρημένες έννοιες, διότι χωρίς εικόνες (ή και βίντεο, φωτογραφίες, infographic και γενικότερα οπτικό και επτοπτικό υλικό κάθε μορφής) είναι δύσκολο να υπάρξει κατανόηση των (αφηρημένων) αυτών εννοιών. Εξάλλου, όπως έχει καταγραφεί από τον Αριστοτέλη “η ψυχή σκέφτεται με εικόνες”. Ας την τροφοδοτήσουμε λοιπόν!